

Udskriftsdato: 2. januar 2026

VEJ nr 9985 af 29/11/2023 (Historisk)

Vejledning om tilladelse til afgræsning af forurenede områder med særlige naturbeskyttelseshensyn

Ministerium: Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

Journalnummer: Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri,
Fødevarestyrelsen, j.nr. 2023-29-33-00388

Senere ændringer til forskriften

VEJ nr 10199 af 02/12/2025

Vejledning om tilladelse til afgræsning af forurenede områder med særlige naturbeskyttelseshensyn

Indholdsfortegnelse

1. Indledning

2. Begreber og forkortelser

3. Tilladelse til afgræsning af forurenede områder med særlige naturbeskyttelseshensyn

3.1 Hvilke afgræsningsområder er omfattet af bekendtgørelsen

3.2 Sådan anmoder du om tilladelse

3.3 Hvad betyder det, at fødevareproducerende dyr pålægges restriktion imod anvendelse som fødevarer

4. Ophævelse af restriktion mod anvendelse som fødevarer

4.1 Operatøren har ansvaret for at dokumentere fødevaresikkerheden

4.2 Repræsentative stikprøver af blod og analyse af prøver

4.2.1 Prøvetagning

4.2.2 Laboratorieanalyse

4.2.3 Fødevarestyrelsen kan vejlede om prøvetagning

4.3 Anmodning om ophævelse af restriktion mod anvendelse som fødevarer

4.4 Fødevarestyrelsen træffer afgørelse

5. Sanktion

Bilag

1. Indledning

Denne vejledning supplerer bekendtgørelse om tilladelse til afgræsning af forurenede områder med særlige naturbeskyttelseshensyn. Bekendtgørelsen er relevant for fødevareproducerende dyr, hvilket omfatter dyr, der fodres, opdrættes eller holdes med henblik på produktion af fødevarer til konsum. Herunder også dyr, der ikke anvendes til konsum, men som tilhører arter, der normalt anvendes til konsum.¹

Bekendtgørelsen giver mulighed for, at fødevareproducerende dyr kan indgå i naturplejen af forurenede områder. Det gør sig gældende for områder med særlige naturbeskyttelseshensyn, og hvor områdets forurening kan udgøre en risiko for fødevaresikkerheden, men ikke en risiko for dyrenes sundhed og velfærd, når området afgræsses af fødevareproducerende dyr.

Når området er forurenet i en sådan grad, at afgræsning med fødevareproducerende dyr kan udgøre en risiko for fødevaresikkerheden, betragtes græsset som farligt foder i henhold til EU's foder- og fødevarelovgivning, og områderne må derfor i udgangspunktet ikke afgræsses af fødevareproducerende dyr.²

Da det kan være nødvendigt at opretholde muligheden for afgræsning af disse områder af hensyn til naturbeskyttelsen, vil en forudsætning herfor være, at der gives tilladelse til, at dyrene må afgræsse områderne, og at dyrene samtidig pålægges restriktioner, så dyrene eller produkter fra dyrene ikke kan indgå i fødevarekæden. Herefter vil der ikke længere være en risiko for fødevaresikkerheden, og græsset vil derfor ikke længere være at betragte som farligt foder i henhold til EU's foder- og fødevarelovgivning.

Et dyr, der er underlagt restriktion mod anvendelse som fødevarer, eller produkter fra et sådant dyr, må ikke forarbejdes til eller omsættes som fødevarer. Bekendtgørelsen giver dog mulighed for, at dyrene senere kan få ophævet restriktionen mod anvendelse som fødevarer, hvis det kan dokumenteres, at dyret ikke udgør en risiko for fødevarekæden.

2. Begreber og forkortelser

Dyrets identifikationskode:	Som defineret i Kommissionens delegerede forordning (EU) nr. 2019/2035 af 28. juni 2019.
CHR:	Det Centrale Husdyrbrugsregister.
CHR-nummer:	Et unikt registreringsnummer en virksomhed er tildelt i CHR.
Farligt foder ³ :	Foder betragtes som farligt til den påtænkte anvendelse, hvis det anses for at 1) have en negativ indvirkning på menneskers og dyrs sundhed, eller 2) gøre en fødevare, som stammer fra dyr, der anvendes i fødevareproduktionen, farlig at anvende til menneskeføde.
Fødevareproducerende dyr:	Som defineret i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 767/2009 af 13. juli 2009.
Markblok:	Som defineret i bekendtgørelse om ansøgninger m.v. til visse ordninger for landbrugere i Tast selv.
Markedsføring:	Som defineret i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 178/2002 af 28. januar 2002.
Operatør:	Som defineret i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 2016/429 af 9. marts 2016.
PFAS:	Per- og polyfluorerede alkylerede stoffer.

Udpeget laboratorium:	Udpeget laboratorium: Laboratorium, som i henhold til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 2017/625 af 15. marts 2017 er udpeget til at foretage analyser af prøver, der er udtaget i forbindelse med offentlig kontrol og andre officielle aktiviteter.
Unik kode:	Som defineret i Kommissionens delegerede forordning (EU) nr. 2019/2035 af 28. juni 2019.

³ Jf. artikel 15 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 178/2002 af 28. januar 2002.

3. Tilladelse til afgræsning af forurenede områder med særlige naturbeskyttelseshensyn

3.1. Hvilke afgræsningsområder er omfattet af bekendtgørelsen

Muligheden for at lade fødevareproducerende dyr afgræsse forurenede områder knytter sig specifikt til følgende typer af områder:

- *Natura 2000-områder*: Områder, der er beskyttede i henhold til EU's naturbeskyttelsesdirektiver. Disse områder er udpeget i henhold til bekendtgørelse om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder⁴ (under Miljøstyrelsens myndighed).
- *§ 3 områder*: Beskyttede naturtyper i henhold til § 3 i lov om naturbeskyttelse⁵ (under Miljøstyrelsens myndighed).
- *Arealer omfattet af tilsagn om tilskud til pleje af græs- og naturarealer*: Områder, for hvilke der er givet tilsagn i henhold til bekendtgørelse om tilskud til pleje af græs- og naturarealer⁶ (under Landbrugsstyrelsens myndighed).

Ovenstående områder er omfattet af særlige naturbeskyttelseshensyn. I praksis er der ofte overlap mellem de nævnte områder.

Områdets forurening skal være af en sådan karakter, at dyr, der afgræsser området og udsættes for forureningen, kan udgøre en risiko for fødevarerens sikkerhed. Derfor vil afgræsning kun være mulig for fødevareproducerende dyr, der pålægges en restriktion mod anvendelse som fødevarer. Samtidig må forureningen ikke udgøre en risiko for dyrets sundhed og velfærd, da der i så fald vil være tale om fodring med farligt foder. Det vil ikke være i overensstemmelse med EU's foder- og fødevarelovgivning⁷, ligesom det følger af dyrevelfærdsloven⁸, at dyrene skal beskyttes mod bl.a. lidelse og varige mén.

På tidspunktet for bekendtgørelsens ikrafttræden forventes den primært at finde anvendelse på områder, hvor der er konstateret en forurening med per- og polyfluoralkylstoffer (PFAS) i henhold til bekendtgørelse om per- og polyfluoralkylstoffer (PFAS) i kvæg og får⁹. Hvis der fremkommer viden om andre forureninger af de pågældende områder, som på tilsvarende vis vil kunne udgøre en risiko for fødevarerens sikkerhed, vil sådanne forureninger også være omfattede af bekendtgørelse om tilladelse til afgræsning af forurenede områder med særlige naturbeskyttelseshensyn.

For PFAS kan graden af områdets forurening både vurderes på baggrund af målinger af PFAS i miljøet og på baggrund af viden om PFAS-indholdet i dyr, der tidligere har afgræsset området. For øvrige kemiske

forureninger må vurderingen bero på den tilgængelige information, eksempelvis EU-grænseværdier for indhold i fødevarer og viden om optag og fordeling i græssende dyr.

Der er ikke krav om, at hele afgræsningsområdet skal være beskyttet eller omfattet af tilsagn i medfør af ovennævnte regler. Så længe en del af græsningsområdet er omfattet af særlige naturbeskyttelseshensyn, kan en operatør anmode om tilladelse til at anvende fødevareproducerende dyr til afgræsning af det forurenede område. Der er ikke nogen nedre grænse for, hvor stor en del af et forurenat græsningsområde, der skal være omfattet af særlige naturbeskyttelseshensyn.

3.2 Sådan anmoder du om tilladelse

En operatør skal skriftligt anmode Fødevarestyrelsen om tilladelse til afgræsning af forurenede områder med særlige naturbeskyttelseshensyn. Operatøren har pligt til at dokumentere, at det areal, der skal afgræsses, ligger inden for et område omfattet af særlige naturbeskyttelseshensyn, og at området er forurenat, som beskrevet i afsnit 3.1.

Anmodningen skal sendes digitalt til den lokale veterinærenhed senest 30 dage inden, at dyret/dyrene skal anvendes til afgræsning af det forurenede område. Dyret/dyrene må først sættes ud på det pågældende område, når Fødevarestyrelsen har givet tilladelse til, at dyret/dyrene må afgræsse området og pålagt restriktion imod anvendelse af dyret/dyrene som fødevarer. Hvis dyr sættes til at afgræsse et forurenat område, inden tilladelse er givet, vil der være tale om fodring med farligt foder.

En operatør skal for en gruppe af dyr, der med tilladelse skal afgræsse et forurenat areal, oprette et nyt besætningsnummer, som tilknyttes det forurenede græsningsområdes CHR-nummer. Hvis de dyr, som skal afgræsse området, er kvæg, skal disse flyttes til det nye besætningsnummer. Når der er tale om får, som skal afgræsse området, skal de enkelte dyr angives i operatørens fortegnelse for den nye besætning.

Dette skal du som operatør oplyse om i anmodningen:

- dyrets/dyrenes identifikationskode eller unikke kode,
- områdets CHR-nummer og besætningsnummer,
- områdets markblok nummer/numre, og
- dokumentation for, at området og den forurening, der er konstateret på området, opfylder kravene i bekendtgørelsen, som beskrevet i afsnit 3.1.

Information om områdets status, dvs. om området eller dele heraf er omfattet af særlige naturbeskyttelseshensyn, kan eventuelt efterspørges hos lodsejeren for området eller den relevante myndighed for udpegning af områder med naturbeskyttelseshensyn (Miljøstyrelsen, Landbrugsstyrelsen, mv.).

I forhold til dokumentation for om områdets forurening kan udgøre en risiko for fødevaresikkerheden¹⁰, kan du kontakte Fødevarestyrelsen for yderligere vejledning.

Aktuelt er der fastsat indikatorværdier for, hvornår en forekomst af PFAS i enten græs og/eller overfladevand på arealet vurderes at udgøre en risiko for fødevaresikkerheden for græssende kvæg og får i henhold til bekendtgørelse om per- og polyfluoralkylstoffer (PFAS) i kvæg og får. Disse indikatorværdier fremgår af bilaget.

3.3 Hvad betyder det, at fødevareproducerende dyr pålægges restriktion imod anvendelse som fødevarer

Når et fødevareproducerende dyr pålægges restriktion imod anvendelse som fødevarer, må dyret eller produkter heraf ikke forarbejdes til eller omsættes som fødevarer. Dyret må derfor ikke sendes til slagtning, og mælk fra dyret må ikke markedsføres.

Operatøren skal orientere Fødevarestyrelsen inden omsætning af får, der er pålagt en restriktion imod anvendelse som fødevarer, til levebrug. Kvæg med en pålagt restriktion kan omsættes til levebrug uden særskilt orientering af Fødevarestyrelsen.

Du skal desuden være opmærksom på, at afkom af moderdyr, som er pålagt restriktion, ikke kan indgå i fødevarekæden. Afkommet underlægges restriktion på samme vilkår som moderdyret.

4. Ophævelse af restriktion mod anvendelse som fødevarer

4.1 Operatøren har ansvaret for at dokumentere fødevaresikkerheden

Hvis restriktionen mod anvendelse som fødevarer skal ophæves, skal det dokumenteres, at dyret ikke udgør en risiko for fødevaresikkerheden. Da dyret har afgræsset et område, som er konstateret forurenet, anses produkter fra dyret som udgangspunkt for at være sundhedsskadelige og dermed for at være farlige fødevarer¹¹. Produkterne må derfor i udgangspunktet ikke markedsføres.

Det er op til operatøren at dokumentere over for Fødevarestyrelsen, at dyret ikke udgør en risiko for fødevaresikkerheden. Det kan ske ved kemisk analyse af blodprøver fra dyr, der har afgræsset et forurenet areal. Det er op til operatøren at afholde de udgifter, der er forbundet med prøvetagning samt indsendelse og analyse af blodprøver.

Fødevarestyrelsen kan vejlede om, hvornår dyrenes indhold af de forurenende stoffer forventes at være faldet, såfremt at dyrene ikke længere udsættes for den pågældende forurening, og såfremt dyrene forventes at udskille de forurenende stoffer over tid. For dyr, som er forurenet med PFAS gælder, at dyrene langsomt vil udskille PFAS, hvis de flyttes til et område, som ikke er forurenet med PFAS.

4.2 Repræsentative stikprøver af blod og analyse af prøver

4.2.1 Prøvetagning

Stikprøver af blod skal være repræsentative for den gruppe af dyr, for hvilke restriktion mod anvendelse som fødevarer ønskes ophævet.

Med en repræsentativ stikprøve forstås i relation til PFAS prøver udtaget fra mindst 5 pct. af en gruppe dyr, der i samme periode har afgræsset det samme forurenede areal. Dette er baseret på principperne i forordning (EU) nr. 1428/2022 om prøveudtagnings- og analysemetoder til kontrol af perfluoralkylstoffer i visse fødevarer¹². Dog skal der som minimum udtages prøver fra to dyr og der kræves ikke prøver fra mere end 10 dyr fra samme gruppe.

Afhængigt af dyregruppens størrelse skal en repræsentativ stikprøve således tages på følgende grundlag:

- 1) Grupper på 40 dyr eller mindre: der skal udtages prøver fra mindst to dyr.
- 2) Grupper på 41-200 dyr: der skal udtages prøver fra mindst fem pct. af dyrene.
- 3) Grupper på mere end 200 dyr: der skal udtages prøver fra mindst 10 dyr.

Prøver skal udtages fra de dyr i gruppen, der har afgræsset det forurenede areal i længst tid i løbet af den samlede græsningsperiode.

Der skal udtages den samme mængde blod fra hvert dyr i stikprøvegruppen. Blodprøver skal udtages af en autoriseret dyrlæge. Hver prøve skal mærkes med entydig identifikation af udtagningsdagen samt det dyr og den population, den er taget fra.

4.2.2 Laboratorieanalyse

Analyser af blodprøver skal udføres af et laboratorium, der er udpeget af Fødevarestyrelsen til at udføre de pågældende analyser. Fødevarestyrelsen kan oplyse nærmere om, hvilke laboratorier i Danmark eller andre EU-lande, der er udpeget til at udføre en given analyse. Det valgte testlaboratorium kan være behjælpelig med oplysninger om krav til prøvemængder, prøveopbevaring, prøveudtagningsudstyr mv. Laboratoriet kan poole prøver fra samme population i det omfang, analysemetodens følsomhed tillader det. Dette for at udføre så få test som muligt.

4.2.3 Fødevarestyrelsen kan vejlede om prøvetagning

Fødevarestyrelsen kan kontaktes for vejledning om, hvornår det på baggrund af den eksisterende viden anbefales at udtage prøver. Anbefalingen kan f.eks. baseres på, hvor længe dyrene har afgræsset et forurenede areal, hvilken type forurening, der er tale om, og hvor lang tid der er gået, siden dyrene har været udsat for forureningen.

Desuden kan Fødevarestyrelsen oplyse om de emballagetyper, minimale prøvemængder samt opbevaring og transportforhold, som er nødvendige for at undgå kontaminering eller forringelse af prøverne, så de bliver uegnede til analyse for de aktuelle stoffer.

Fødevarestyrelsen kan ikke holdes ansvarlig for, om prøveudtagningen og resultaterne af de efterfølgende analyser giver mulighed for at ophæve den restriktion, som dyret/dyrene er pålagt imod anvendelse som fødevarer.

4.3 Anmodning om ophævelse af restriktion mod anvendelse som fødevarer

Hvis du som operatør har fået foretaget analyser af repræsentative stikprøver af blod fra en gruppe af dyr, der har været underlagt restriktion mod anvendelse som fødevarer, kan du anmode Fødevarestyrelsen om at få ophævet restriktionen.

Anmodningen skal sendes digitalt til Fødevarestyrelsens lokale veterinærenhed senest 14 kalenderdage før, at dyret/dyrene skal indgå i fødevarekæden.

Anmodningen skal indeholde følgende oplysninger:

- Operatørens CHR-nummer.
- Dyrets/dyrenes identifikationskode eller unikke kode.
- Analyseresultater fra de udførte blodprøver.

4.4 Fødevarestyrelsen træffer afgørelse

Fødevarestyrelsen sammenholder resultaterne af de fremsendte analyser med gældende indikatorværdier eller grænseværdier for de pågældende forurenende stoffer i blod. Hvis der ikke findes grænseværdier eller indikatorværdier for det eller de forurenende stoffer, der analyseres for, foretages en konkret risikovurdering på baggrund af analyseresultaterne.

Indtil videre forventes bekendtgørelsen primært at have relevans for operatører, hvis dyr skal afgræsse områder, hvor der er konstateret forurening med per- og polyfluoralkylstoffer (PFAS). For PFAS sammenholder Fødevarestyrelsen analyseresultater for blodprøver med Fødevarestyrelsens indikatorværdier for PFOS i blod (se bilag).

Hvis analyseresultaterne viser, at der ikke er nogen risiko for fødevaresikkerheden, træffer Fødevarestyrelsen afgørelse om, at restriktionen for dyrene kan ophæves, og dyrene kan herefter omsættes på normal vis.

Hvis analyseresultaterne viser, at en risiko for fødevaresikkerheden ikke kan udelukkes, vil den pålagte restriktion mod anvendelse som fødevarer fortsat være gældende. Du har som operatør mulighed for at udtage og analysere nye stikprøver af blod fra den samme dyregruppe på et senere tidspunkt.

5. Sanktion

Der henvises til de almindelige sanktioneringsprincipper, som fremgår af Fødevarestyrelsens Kontrolvejledning, kapitel 13.

Fødevarestyrelsen, den 29. november 2023

HENRIK DAMMAND NIELSEN

- ¹ Jf. artikel 3, stk. 2, litra c, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 767/2009 af 13. juli 2009.
- ² Jf. artikel 15 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 178/2002 af 28. januar 2002.
- ⁴ Bekendtgørelse om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter
- ⁵ Bekendtgørelse af lov om naturbeskyttelse
- ⁶ Bekendtgørelse om tilskud til pleje af græs- og naturarealer
- ⁷ Jf. artikel 15 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 178/2002 af 28. januar 2002.
- ⁸ Bekendtgørelse af lov om dyrevelfærd (dyrevelfærdsloven)
- ⁹ Bekendtgørelse om per- og polyflouralkylstoffer (PFAS) i kvæg og får
- ¹⁰ Jf. Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 178/2002 af 28. januar 2002.
- ¹¹ Jf. artikel 14 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 178/2002 af 28. januar 2002.
- ¹² Jf. tabel 4 i Kommissionens gennemførelsesforordning (EU) nr. 1428/2022 af 24. august 2022 om prøveudtagnings- og analysemetoder til kontrol af perfluoralkylstoffer i visse fødevarer

Indikatorværdier og grænseværdier for forurening med PFAS

Fødevarestyrelsens indikatorværdier for forurening med PFAS

Fødevarestyrelsens indikatorværdier for PFAS i vand, foder og blod er udtryk for, hvornår der er en risiko for, at EU's maksimalgrænseværdier for PFAS i kødet er overskredet, jf. Kommissionens forordning (EU) nr. 2023/915 af 25. april 2023 om fastsættelse af grænseværdier for bestemte forurenende stoffer i fødevarer¹³.

1. Konstateret forurening i foder	
Indikatorværdierne for <u>PFOS</u> er: – 0,03 mikrogram/kg for kvæg. – 0,15 mikrogram/kg for får.	Indikatorværdierne gælder for summen af lineære og forgrenede stereoisomerer, uanset om de er kromatografisk adskilte eller ej. Indikatorværdierne er fastsat ud fra den samlede daglige tolerance for dyreartens indtag af PFAS.
For summen af <u>PFAS</u> er tilsvarende værdier: – 0,12 mikrogram/kg for kvæg. – 0,6 mikrogram/kg for får.	Indikatorværdierne gælder for summen af 4PFAS og deres lineære og forgrenede stereoisomerer, uanset om de er kromatografisk adskilte eller ej, og for summen af målte PFAS. Indikatorværdierne er fastsat ud fra den samlede daglige tolerance for dyreartens indtag af PFAS. For summen af PFAS udregnes de nedre koncentrationer ud fra den antagelse, at alle værdierne under bestemmelsesgrænsen er nul.
2. Konstateret forurening i vand	
Indikatorværdierne for <u>PFOS</u> er: – 0,02 mikrogram/liter for kvæg. – 0,11 mikrogram/liter for får.	Indikatorværdierne gælder for summen af lineære og forgrenede stereoisomerer, uanset om de er kromatografisk adskilte eller ej. Indikatorværdierne er fastsat ud fra den samlede daglige tolerance for dyreartens indtag af PFAS.
For summen af <u>PFAS</u> er tilsvarende værdier:	Indikatorværdierne gælder for summen af 4PFAS og deres lineære og forgrenede stereoisomerer,

– 0,08 mikrogram/liter for kvæg. – 0,44 mikrogram/liter for får.	uanset om de er kromatografisk adskilte eller ej, og for summen af målte PFAS. Indikatorværdierne er fastsat ud fra den samlede daglige tolerance for dyreartens indtag af PFAS. For summen af PFAS udregnes de nedre koncentrationer ud fra den antagelse, at alle værdierne under bestemmelsesgrænsen er nul.
3. Bekræftet mistanke om forurening i blod	
Indikatorværdierne for <u>PFOS</u> er: – 3,3 mikrogram/liter for kvæg. – 6,7 mikrogram/liter for får.	Indikatorværdierne gælder for summen af lineære og forgrenede stereoisomerer, uanset om de er kromatografisk adskilte eller ej.

EU's grænseværdier for PFAS i kød fra kvæg og får i henhold til Kommissionens forordning (EU) nr. 2023/915 af 25. april 2023 om maksimalgrænseværdier for bestemte forurenende stoffer

	Maksimalgrænseværdi, µg/kg				
	PFOS	PFOA	PFNA	PFHxS	Summen af PFOS, PFOA, PFNA og PFHxS
Kød af kvæg	0,30	0,80	0,20	0,20	1,3
Kød af får	1,0	0,20	0,20	0,20	1,6

¹³ Kommissionens forordning (EU) nr. 2023/915 af 25. april 2023 om maksimalgrænseværdier for bestemte forurenende stoffer